

12 במאי, 2004

לכבוד

מר מני מזוז

היועץ המשפטי לממשלה

משרד המשפטים

רח' סלאח אדין, 29

ירושלים

באמצעות פקס: 02-6274481

ובדואר

-דחוף-

הנדון: חיוב חוקרי השב"כ והמשטרה לתעד את חקירות החשודים בתיעוד חזותי וקולי

הריני לפנות אליך ולבקשך להורות לגורמי החקירה במשטרה למלא אחר חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב – 2002 בעניין תיעוד החקירות בשפה שבה נמסרו הודעות החשודים; וכן תיעוד חזותי למהלך החקירה בכפוף להוראות החוק. כמו כן, אבקשך להורות לכל גורמי החקירה מטעם שרות הביטחון הכללי (שב"כ) לתעד את מלוא חקירותיהם של החשודים בתיעוד חזותי, קולי ובכתב, כדלקמן:

הקדמה

1. בשבוע הזה, ולאחר מעצר ממושך של 10 חודשים מאחורי סורג וברית, שוחררו שלושת הנאשמים ברצח החייל אולג שייחט ביולי 2003. מסתבר, כי מעצרים והעמדתם לדין של שלושת הנאשמים האלה היו בטעות יסודם והם נעשו בעקבות הודאתו, כביכול, של אחד מהם בגין מעורבות בביצוע רצח החייל. היינו: ההודאה שנגבתה מאחד הנאשמים היא זו אשר הובילה באופן חד משמעי למעצרים הממושך של הנאשמים; מעצר אשר התגלה לימים לא שכדין.
2. לפני כשבועיים חלו התפתחויות בפרשה ובעקבותיהן שוחררו הנאשמים ממעצר ונשלחו בינתיים למעצר בית מלא. מסתבר, כי ההודאה של אחד הנאשמים נגבתה ממנו שלא כדין וככל הנראה כתוצאה משימוש באמצעים פסולים ובלתי חוקיים מצד גורמי החקירה. על השאלה הכיצד הודה אותו נאשם, מר טארק נוג'ידאת, חרף זאת שהוא לא ביצע את הרצח, הוא משיב כדלקמן:

"התחלתי להישבר... סביבי היו שישה חוקרים ואני קשור על כיסא עם הידיים מאחור. כל פעם שיצאתי מהתא שמו לי משקפיים כהים. לא ראיתי אור, לא הבחנתי בין יום ולילה. היו מקרים שהתחלתי לדבר עם עצמי. התחננתי בפני הסוהר שיגיד לי אם עכשיו יום או לילה, מה השעה, איזה יום היום. אחרי 48 שעות של חקירות של חקירות רצופות הודיתי. החקירה נמשכה עד ארבע וחצי בבוקר. בחמש וחצי יצאתי לשחזור. לא החזקתי מעמד, **רציתי לרצות אותם, רציתי רק שיפסיקו לחקור**. החקור מרטיין אמר שאם אודה הוא יבוא לבית המשפט ויעזור לי"¹. (הדגשה לא במקור).

3. דבריו של מר נוג'ידאת לעיל מדברים בפני עצמם.
4. פנייתנו זו תתמקד בסוגיית העדר תיעוד וצילום החקירות לרבות התשאול, במלואן ומראשיתן ועד לסופן, על ידי גורמי החקירה בכלל ושרות הביטחון בפרט. תיעוד חקירתו של חשוד, במיוחד בעבירות חמורות, יש בו לחסוך רבות בעול, בעיניו ובעיוות הדין אשר עלולים להיגרם לחשוד כתוצאה ממעצר שווא שהסתמך על דברים שהושטלו או נאמרו מפיו תחת הכוונה כפויה והפעלת אמצעים פסולים. אין ספק, כי לו תועדה חקירתו של מר נוג'ידאת על ידי שרות הביטחון הכללי מלכתחילה הדבר היה מונע את העינוי רבתי שנגרם לו ולשאר הנאשמים, על לא עוול בכפם.

¹ אלי אשכנזי, "נוג'ידאת משחזר: רציתי שיפסיקו לחקור", הארץ, 11.05.04.

חובת תיעוד החקירה בשפתו של החשוד

5. סוגיית דרך גביית הודעה משטרית מפיו של חשוד מוסדרת כיום בחוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב – 2002 (להלן: חוק חקירת חשודים). על-פי סעיף 2 לחוק חקירת חשוד תתנהל בשפתו או בשפה שהוא מבין אותה. סעיף 8 לאותו חוק קובע כי משתועדה חקירתו של חשוד בכתב יהיה התיעוד בשפה שבה התנהלה החקירה. משמע, כי חשוד ערבי אשר חקירתו התנהלה בשפה הערבית תתועד החקירה בשפה הערבית. ואם לא ניתן לעשות זאת, אזי יש לתעד את החקירה בתיעוד חזותי או קולי [סעי' 8 (2) לאותו חוק]. למותר לציין, כי תיעוד בכתב של חקירת חשוד יכול לכלול את עיקר חילופי הדברים בנוסף לתגובות ותנועות הגוף שנעשו בין חוקר לחשוד באופן שישקף נכונה את כל המתרחש בחקירה ובו זמנית עם חקירת החשוד.

6. על חשיבות תיעוד הודעתו של החשוד בשפתו עמד בית המשפט בשורה ארוכה של פסקי דין ואף בטרם חקיקת חוק חקירת חשודים. עוד בשנות השישים העיר השופט זוסמן על חשיבות עניין רישום ההודעות כלשונו ובשפה שבה הן נמסרו ובעקבות דבריו הוציא היועץ המשפטי לממשלה הנחיה מפורשת לפיה אמרתו של כל חשוד או נאשם תרשם בשפה שבה היא נמסרה בלבד.

ראו:

- ע"פ 224/69 שלבי נ' מדינת ישראל, פ"ד כג (2), 763, 764.

- הנחיה מס' 50029 ליועץ המשפטי לממשלה מיום 1/12/1969.

7. חרף הוראות החוק הברורות ודברי הפסיקה ממשיכות רשויות המשטרה לפעול בניגוד להן. לא אחת מתח בית המשפט ביקורת על הזלזול וההתעלמות הסיסטימית של חוקרי המשטרה מהנחיותיו בכל הנוגע לחקירת החשוד בשפה המובנת לו ולתיעוד החקירה באותה שפה. בהזדמנויות שונות הביע בית המשפט את מורת רוחו מהתנהגות המשטרה תוך הצבעה על חומרת הפגם שבכך; פגם שיכול להגיע עד כדי פסילת ההודעה, כדבריה של כב' השופטת ביניש בפס"ד **ברילב**:

"מקובל עלינו כי החובה לרשום הודעות בשפתו של הנחקר, היא בעלת חשיבות רבה ואנו רואים בחומרה את התעלמות המשטרה מההנחיה של בית משפט זה, החוזרת ונשנית מזה שנים, כי יש להקפיד על רישום הודעות בשפת המקור...

מתוך המסמך הכתוב שהוגש לנו עולה, כי כאשר אין ניתן לבצע את ההנחיה בשל מחסור בחוקרים השולטים בשפות הרלוונטיות לחקירה: **"יש לרשום תרגום הודעת החשוד בעברית, ובמקביל להקליט את חקירתו והודעתו של החשוד ולצרף את ההקלטה לחומר החקירה בתיק"**. אלא שהוראה זו היא ככל הנראה בבחינת אות מתה, והקלטה כאמור אינה נערכת כדבר שבשגרה בעת גביית הודעות מתורגמות. (הדגשה לא במקור)

לפיכך אין לנו אלא לשוב ולומר את שחזרנו ואמרנו לא פעם, רישום הודעה שלא בשפה בה היא נמסרת הוא פגם חמור בדרכי עבודת המשטרה...

אם תמשיך המשטרה להתעלם אף מפקודות הקבע ומהנחיותיה שלה בעניין זה, יתכן ולא יהיה מנוס במקרה המתאים מלתת ביטוי לחומרת הפגם גם על דרך פסילת ההודעות. נוסף עוד, כי מוכנים אנו להניח כי על חוקרי המשטרה מוטלת התמודדות קשה עם חקירות שמעורבים...

נוסף עוד, כי מוכנים אנו להניח כי על חוקרי המשטרה מוטלת התמודדות קשה עם חקירות שמעורבים בהן מתלוננים, עדים ונאשמים דוברי שפות שונות שהעברית אינה שגורה בפה. זה חלק ממצייאות חיינו. מצייאות זו אינה יכולה לפטור מהצורך למצוא פתרונות שיבטיחו הגנה על נאשמים וקיום הליך הוגן.

ע"פ 1746/00 ברילב נ' מדינת ישראל, פ"ד נה (5), 145.

8. באחד התיקים שהונחו בפני בית משפט השלום בירושלים לאחרונה, ביקר בית המשפט את מדיניות המשטרה בעניינו של חשוד ערבי אשר חקירתו תועדה בשפה הערבית והוא נתבקש לחתום עליה:

" ברצוני לחזור ולהתריע על הנוהג הנפסד הקיים, לפיו חשודים או מתלוננים דוברי ערבית נחקרים בעברית (או בערבית שכן הדבר אינו מצוין בכל דרך בהודעה או בתלונה), העדות נרשמת בעברית, ועל כך הם מתבקשים לחתום. לעיתים מצוין החוקר, מה שלא היה במקרה זה, כי תוכן התלונה או ההודעה תורגם לערבית והוסבר למתלונן. אולם גם בכך אין די. יש לכתוב את העדות בשפה הברורה לעד או למתלונן, ואחר כך לתרגם זאת לצורכי חקירה או משפטי".

ת"פ 3779/02 (שלום – ים) מ"י נ' עומר ג'ואעבה ואח' (טרם פורסם), ניתן ביום 29.06.03 (ש' : מיכל אגמון).
בעניין זה ראו גם :

- בשי"פ 2444/92 אבוטבול נ' מדינת ישראל, תק-על 92 (2), 2098.
 - ע"פ 323/84 יוסף בן חיים שריקי ואח' נ' מדינת ישראל, פ"ד לט (3), 505.
 - ע"פ 788/77 יאן בן יעקב בדר נגד מדינת ישראל, פ"ד לד (2), 818.
9. ודוק. הודעה הנרשמת מפיו של חשוד חייבת להירשם כלשונה ובמלואה ובאופן שישקף נאמנה את דבריו של החשוד בניסוחו הוא ולא בהתנסחותו ופרשנותו של החוקר. תפקידו של גובה ההודעה הנו שיקוף נאמן של הדברים הנמסרים לו כלשונם וכרוחם, ללא כל יסוד של פרשנות מצדו או סטייה. כל תיעוד מוטעה של דברי החשוד יש בו כדי לפגוע במישרין בזכותו הבסיסית להליך הוגן בפני בית המשפט.

תיעוד חזותי והקלטה

10. על-פי סעיף 7 (1) לחוק חקירת חשודים, חקירת חשוד בעבירה שהעונש המרבי הקבוע בצידה עולה על 10 שנות מאסר או יותר, תתועד בתיעוד חזותי, למעט במקרים חריגים של תקלה טכנית בלבד. תיעוד חזותי במצלמה יש בו כדי להבטיח אמינות לשון הודעת החשוד, עמידה על חוקיות הדרך שבה היא נגבתה ושיקוף אמין לכל מהלך החקירה, מראשיתה ועד סופה.
11. חשיבות התיעוד החזותי מקבלת משנה חשיבות לאור אי קיום הוראות החוק בעניין גביית ההודעות כלשונן הן על-ידי המשטרה והן על-ידי שירות הביטחון.

התנהלות החקירה בקרב השב"כ

12. החובה לתעד את הודעותיו של החשוד, הן בשפתו והן בתיעוד חזותי מקבלת חשיבות כפולה בחקירותיו של שרות הביטחון. תופעת חילוף הודאות בכח על-ידי השב"כ הפכה להיות ידועה לכל. מקרהו של מר נוג'ידאת לעיל הנו דוגמא אחת מיני רבים שבהם נאלצים חשודים להודות בדבר שלא נעשה על-ידיהם כתוצאה מאמצעים פסולים המופעלים נגדם ופגמים רבים בדרך פועלה של הרשות החוקרת.
13. חובה להבהיר תחילה, כי אין זו מתפקידו של השב"כ לאסוף ראיות. בהזדמנויות שונות הצהירו נציגי השב"כ בפני בתי המשפט כי יעדם המרכזי איננו איסוף ראיות לצורך ההליך הפלילי אלא חשיפה וסיכול של פעילות נגד ביטחון הציבור. הדברים אושרו אף על-ידי בית המשפט. (ת"פ 1074/02 מדינת ישראל נ' עאצי מוחסן, תק-מח 2003 (2), 3553). חשיפת ראיות שיאפשרו העמדתו לדין של החשוד איננה מסמכותו של השב"כ. אין חקיקה שמסמיכה אותו לעשות כן מה גם ששיטת איסוף הראיות על ידי השב"כ לצורך העמדה לדין נוגדת את עקרון הפרדת הרשויות.
14. אולם, המציאות מלמדת, כי השב"כ אכן שם לעצמו כיעד מרכזי לחלץ הודאה מפיו של החשוד. ובאם חולצה אותה הודאה, החשוד מופנה אל המשטרה ובהסתמך על חקירת השב"כ מנוסחת הודעתו/הודאתו של החשוד באופן שניתן יהיה להציג זאת בפני בית המשפט. בדומה מאד למה שאירע עם מר נוג'ידאת. נוצר מצב לפיו השב"כ מוצא עצמו משוחרר מהכללים החלים על המשטרה בעניין גביית הודעות (למשל אזהרה; תיעוד וכד') מחד, ומאידך הנתונים שהוא אוסף מהווים משענת מרכזית לעבודתה של המשטרה שעיקר עבודתה מסתכמת כעת בסגנון הודעות השב"כ (מה שמכונה זכ"ים) בתור הודעות משטריות והגשתן כראייה בפני בית המשפט.
15. על מנת להמחיש את הדרך שבה נהנה השב"כ משני העולמות (אוסף ראיות ומסכל) על חשבון גורל חירותו של החשוד והאופן שבו הודאות אשר נגבו בצורה פגומה משתכללות לראיה בבית המשפט, נעמוד על מקצת הפגמים הבולטים בהתנהלות חקירות השב"כ ואשר מראים כי הוא פועל דווקא לחילוף הודאות מחשודים ולא לסיכול:
16. לא זו בלבד. חוקרי השב"כ אינם נוהגים להזהיר את החשוד בדבר זכות לא לומר דבר בחקירה ואין הם מעמידים אותו על כך שכל אשר ייאמר על ידו עשוי לשמש ראייה נגדו. נוצרת אווירה כי החשוד חייב לענות על שאלות החוקרים והחקירה נמשכת לשעות ארוכות כל עוד הוא לא מאשר את הדברים שמציג לו החוקר² או בעצם מודה במיוחס לו.
17. הדברים שמוסר החשוד הלא מוזהר, נרשמים כזכרון דברים עליו נסמכת התביעה באופן ממשי ובעיקר ההודאה. השב"כ נוהג להפנות את החשודים לחוקרי המשטרה על מנת לגבות את הודעתו בצורה המקובלת לאחר שזה כבר מסר

ראו דבריו לעיל של מר נוג'ידאת: "רציתי לרצות אותם, רק שיפסיקו לחקור".²

אותה לשב"כ. גביית ההודעות מהחשוד הנחקר מתבססת על הזכ"דים של השב"כ והם אף מוקראים בפני החשוד במהלך גביית ההודעה. אותם זכ"דים מהווים לעיתים החומר היחיד המונח בפני החוקר אשר עליו הוא מבסס את חקירתו לחשוד. יוצא, כי המשטרה במצב זה אינה עושה עבודה עצמאית אלא רק מאשרת את הדברים על דרך גביית הודעות מהחשוד. יש להדגיש, כי אזהרת החשוד על-ידי המשטרה בטרם גביית ההודעה איננה יכולה לרפא את הפגם שבאי אזהרתו על ידי השב"כ. אין להכביר מילים אודות האמצעים שמופעלים על החשוד כדי להשתכנע כי אין מנוס אלא לחזור על דבריו שנאמרו בפני השב"כ.

18. ועוד. חוקרי השב"כ אינם מתעדים את מהלך החקירה במלואה. התרשומת שהם רושמים בעת החקירה (זכ"דים) אינה משקפת את מהלך החקירה. החוקרים אינם רושמים את הודעות החשוד ברצף שבתן הן נאמרו, לא כל שכן השפה, לא את השאלות שהופנו ולא את שפת גופו. במקום זאת הם בוחרים לתמצת את עיקר "השיחה" עמו. וכך, חקירה שארכה שעות ארוכות מסתכמת בכמה שורות של ראשי פרקים בלבד. יש לציין, כי בזכ"דים נעשה שימוש בפני בית המשפט כראייה. שאלת קבילות הזכ"דים של חוקרי השב"כ כראייה נדונה בהרחבה בע"פ סטיבן סמירק נ' מדינת ישראל (פ"ד נו 3) 530. בית המשפט הנחה באותו פס"ד כי יש להקפיד על תרשומת מדויקת ומפורטת לרבות סמיכות בזמן, ביחס לפעולות הנעשות במהלך החקירה; אך למצער הדבר איננו נעשה. (שם, 547).

בעניין זה ראו גם:

- ע"פ 343/82 אבו סנינה ואח' נ' מ"י, פ"ד מא (1), 505, 509-510.

- ע"פ 334/86 סבאח נ' מ"י, מד (3), 857, 863-864.

19. לנחקר אין כל ידיעה מה נכתב בזכ"דים הואיל והם לרוב מוקלדים לתוך המחשב. משמע, כי להבדיל מהודעה במשטרה אשר אמורה להיקרא על ידי החשוד ולאשר בחתימתו את האמור בה, לנחקר בשב"כ אין כל ידיעה מה מכילים אותם זכ"דים והדבר נחשף בפניו לראשונה רק בבית המשפט.

20. יתירה מזו. אף פרט מהחקירה איננו מתועד תיעוד חזותי או קולי חרף העובדה כי נעשים על ידי השב"כ מאמצים לחלץ הודאות בעבירות שלרובן קבוע עונש מרבי העולה על עשר שנות מאסר.

21. להבדיל מחוקרי המשטרה אשר נוהרים ממסירת פרטים מוכמנים לחשוד חוקרי השב"כ נוהגים להציג לחשוד את הפרטים המוכמנים מתוך מגמה לשכנעו כי אין לו מה להסתיר. אישור החשוד לדברים המוכמנים מתועד בזכ"ד אשר משתכלל מאוחר יותר להודעה משטרתית שבה מוצג הדבר כאילו לחשוד היתה ידיעה בפרטים המוכמנים.

22. הנה כי כן, מהאמור לעיל עולה, כי על אף שמטרת השב"כ איננה גביית הודאות ואיסוף חומר ראיות הרי הוא פועל לחילוץ הודאות לצורך הגשתן כראייה בבית המשפט. גביית אותן הודאות נעשית בדרך בלתי חוקית הסותרת את כל אמות המידה והוראות החוק הנוגעות לגביית הודעות מעדים והודאות מחשודים. החמור מכך הוא, כי אותם זכ"דים משמשים נר לרגליה של המשטרה עת גביית הודעות מהנחקרים והיא אף לא מתאמצת לאסוף ראיות נוספות. הראיות מוגשות בפני בית המשפט בהסתמך על אותם זכ"דים גומוים. למצער, ובמקרה הכי רע, אין בית המשפט נוטה לפסול את הראיות אלא מביא הוא את הפגמים לצורך חישוב משקל הראיות.

23. מתן חסינות לשב"כ מפני כפיפות להוראות החוק בכל הנוגע לגביית הודעות והודאות, כשזה פועל באופן ברור לחילוץ הודאות, יוצר מצב של לית דין ולית דיין. מקריהם של שלושת הבחורים מכפר כנא לעיל, הינו דוגמא קטנה לתוצאות שעלול אי תיעוד מהלך החקירה להוביל. תיעוד חקירת השב"כ במלואה, הן בכתב והן קולי וחזותי, הנו הערובה היחידה שנותרת על מנת למנוע הישנות מקרים מחרידים כדוגמת מקריהם של שלושת הבחורים לעיל אשר הושארו במעצר, מאחורי סורג ובריח לתקופת חודשים על לא עוול בכפם.

24. ברור כי חוקרי השב"כ אינם נהנים מסמכויות יתר מעבר לסמכויותיו של חוקר משטרתית. כפי שחלה חובה על השוטר החוקר לתעד בכתב ובמקרים מסוימים תיעוד חזותי, כך גם לגבי חוקר מטעם השב"כ במיוחד נוכח העובדה כי ממצאיו של השב"כ חדלו מזמן להיות לצורך הרתעה או סיכול אלא שאיפה לסחיטת הודיה על מנת לסלול את הדרך אל ההרשעה.

בעניין הזהות בין סמכות החוקר המשטרתית לזה מטעם השב"כ ראו:

- בג"ץ 4054/95, 5100/94 - הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל ואח' נ' ממשלת ישראל ואח', פ"ד נג(4), 817.

25. אי תיעוד חקירות השב"כ במלואן וכלשונן עלול להביא לקביעת גורל חייהם של אנשים חפים מפשע ולשלוחם למאסרי עולם, על לא עוול בכפם. והיו דברים מעולם.³ החשש מהרשעת חפים מפשע על סמך הודאת שווא הנו חמור כפליים כאשר מלבד העוול החמור הנגרם למורשע הדבר טומן בחובו נזק לחברה כאשר הנאשם האמיתי מסתובב חופשי והזכאי נמצא במכלאות בית הכלא הגרועות.
26. דגש מיוחד יושם על העובדה, כי בשיטתנו המשפטית כיום ניתן יהיה להרשיע אדם בהסתמך על הודאתו בתוספת ראיית "דבר מה נוסף" להבדיל מדרישת הסיוע שאמורה כביכול להבטיח צדק יותר עם הנאשם. מעמדה הנוכחי של ההודאה בשיטתנו המשפטית לא רק שהוא עלול לגרום לעיוות דין בלבד, אלא גם לעידוד המגמה שבה הליך החקירה יטה יותר לחילוץ וסחיטת הודאה בכח במקום לאסוף ראיות. בדיוק כפי שהדברים משתקפים מדפוסי עבודת השב"כ.
27. יש לציין, כי מזה שנים החל מאבק ציבורי וחקיקתי לשינוי התוספת הנדרשת לצורך הרשעה על סמך הודיה אולם מאבק זה טרם הניב פרות והצעת החוק בעניין עדיין מונחת על שולחנה של הכנסת. התחושה שליוותה את הציבור כי חפים מפשע מרצים כיום מאסרי שווא היא זו אשר הובילה לפתיחת המאבק הציבורי ולנכונות לשנות את המגמה על דרך חקיקה ראשית.
- ראו: הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (דרישת הסיוע להרשעה על פי הודיה) התשס"ד – 2004. (מס' הצעה: פ/1780).
28. יהא זה קשה להתעלם כיום מהמגמה העולמית המסתייגת מהרשעות על סמך הודאות. לא זו אף זו. מחקרים שנעשו בארה"ב למשל הראו כי מעל למאה אסירים שריצו מאסרי עולם שוחררו ממעצר לאחר שהתברר מבדיקות דני"א כי הם לא קשורים לאישומים המיוחסים להם.⁴
29. ודוק. מטרת ההליך הפלילי הנה ברור וחספת האמת לשם עשיית הצדק והוצאתו לאור. בהעדר חשיפה ותיעוד לכל הליכי החקירה, הצדק לעולם לא ישמע ובוודאי לא יראה. הסתרת האופן שבו נגבתה הודאתו של מאן דהוא תוך הסתרת הליך הדברים שהתחוללו אי שם במרתפי חדרי החקירה האפלים פוגעת היא בזכותו של הנחקר להליך ראוי. את מכוונת עשיית הצדק יש לשמן בהקפדה והגנה מרבית על זכויותיו החוקתיות של הנחקר לכבוד ולחירות אישית.
30. למעלה מן הנדרש יש להזכיר, כי עם חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו התעצם מעמדן של זכויותיו של החשוד במהלך החקירה והמשפט. הזכות להליך הוגן הוכרה זה מכבר כזכות יסוד השמורה לנחקר ולנאשם כאחד. זכותו של הנאשם והנחקר למשפט והליך הוגן וצודק הנה חלק מזכותו החוקתית להליך ראוי. יפים לכאן דבריהם של המלומדים אוקון ושחם:

"חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו שינה את מערך הזכויות הפלילי מיסודו. זכותו של אדם לחירות עוגנה. יש לה השלכה מהותית על ההליך הפלילי. זכותו זו נאבקה בגדרו, אולי יותר מאשר בכל מגזר אחר של המשפט, על הבכורה. בתוך כך הוכרה זכותו של אדם להליך ראוי. משמעות הדברים היא שינוי של הפרמידה הערכית."

ב' אוקון ו- ע' שחם, "הליך ראוי ועיכוב הליכים שיפוטיים", המשפט (1996), כרך ג', 265, בעמ' 267.

בעניין השפעת חוק יסוד כבוד האדם וחירותו על ההליכים הדיוניים בפלילים ראו:

- בש"פ 537/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט (3), 355, 415; דני"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט (4), 589, 658; ע"פ 2910/94 יפת נ' מדינת ישראל, פ"ד נ (2), 221, 370.

- ע. גרוס, "הזכויות הדיוניות של החשוד או הנאשם על-פי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו" מחקרי משפט, י"ג 155.

- א. ברק, "הקונסטיטוציונליזציה של מערכת המשפט בעקבות חוקי-היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המהותי והדיוני), מחקרי משפט יג, תשנ"ו-1996, 5, 21-25.

- י. קרפ, "המשפט הפלילי – יאנוס של זכויות אדם: קונסטיטוציונליזציה לאור חוק-יסוד כבוד האדם וחירותו, הפרקליט מב, חוברת א, 64.

³ טול למשל מקרהו של עמוס ברנס אשר הודאתו הוכחה לימים כמופרכת.

⁴ Scheck Barry, Neufeld Peter, Jim Dwyer, Actual Innocence: Five Days to Execution and other Dispatches from Wrongly Convicted, New York, 2000 ראו גם רשימתה של גבי מיכל ריזל "גם אמא של שלגיה היתה מלכה – על מעמדה של ההודאה במשפט הישראלי", הגדה השמאלית – במה ביקורתית לחברה ותרבות, מיום 11.03.04 www.hagada.co.il

על יסוד האמור לעיל, ועל מנת לייתר פנייה עקרונית לבג"צ בעניין זה, אבקשכם :

- א. להורות לכל גורמי המשטרה למלא אחר כל הוראות חוק חקירת החשודים בעניין התיעוד בשפה שבה נגבו ההודעות ותיעוד חזותי ולקולי לחקירות מסוימות בהתאם לאמור לחוק.
- ב. להורות לגורמי החקירה מטעם השב"כ לתעד בכתב את כל מהלך החקירה מראשיתה ועד סופה, כלשונה ובשפה שבה היא נגבתה, ובכלל זה תנועות הגוף.
- ג. להורות לגורמי החקירה מטעם השב"כ לתעד תיעוד חזותי את כל מהלך חקירת החשודים; הנאשמים והעדים מראשיתה ועד לסיומה ובכלל זה שלב התשאול.

למענכם החיובי אודה.

בכבוד רב,

עביר בכר, עו"ד

העתקים :

- מר אריאל שרון – ראש הממשלה
- מר שאול מופז – שר הביטחון
- מר אבי דיכטר – ראש השב"כ
- עו"ד אסנת מנדל – פרקליטות המדינה